

ORADEA-MARE (N. VĂRAD)
24 septembrie st. v
6 octombrie st. n.

Ese în fiecare duminică
Redacțiunea:
Strada principală 375 a.

Nr. 39.

ANUL XXXI.
1895.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe 1/2 de an 5 fl.
Pe 1/4 de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Dimitrie Cichindeal.

— *Date noue despre viața și activitatea lui.* —

Discurs de recepțiune ținut în Academia Română.

(Urmare.)

Paul Iorgovici a murit ca martir, dar ideea națională nu s'a stins. Stégul ei fu ridicat de Dimitrie Cichindeal, care încă pe vremea lui Iorgovici apucase a se distinge în arena publică. Nici el n'a fost mai norocos; viața lui asemenea a devenit un șir de lupte și suferințe, cari s'au încheiat printr'un martiriu; dar dânsul a lăsat după sine o pleiadă de luptători, cari în cele din urmă s'au putut bucura de triumful lor.

Publicul cel mare cunoșce pe Cichindeal numai ca fabulist. Dar condeiul a fost numai una din armele lui, de cari s'a servit. Amvonul și mai cu sémă catedra, adică graiul viu, i-au dat mijlocele cele mai bogate pentru luminarea popoului și pentru răspândirea ideilor sale de deșteptare.

Nici n'a fost el vr'un mare talent literar, căci aproape toate scrierile sale sunt traduse, și a produs foarte puțin original. Decă înse lucrările sale totuș au stêrnit succes și i-au făcut un nume nemuritor. Causa este că le-a știut potrivit situațiunii politice-bisericești și sociale în care se aflau aceia la cari se adresase; cunoșcea pe bine pulsațiunea opiniunii publice române, șcidea ce trebuie să exprime, ce avea să laude séu să condamne.

DIMITRIE CICHINDEAL.

Asta probéză că nu rivna d'a figurá ca om de litere l'a îndemnat să calce pe terenul acesta, ci că numai s'a servit de literatură ca de un organ pentru divulgarea principiilor sale.

El n'a fost un literat de profesiune, séu mai bine n'a fost numai literat, precum n'a fost numai preot și învățător; ci mai pe sus de toate a fost un bărbat, care cunoscând prea bine suferințele și aspirațiunile națiunii sale, voiá să lucreze pe toate terenurile de cari se credea capabil pentru rădicarea neamului seu.

El a fost o adevărată expresiune a consimțământului general, un luptaciu de frunte al deșteptării naționale, un conducător al mișcărilor pentru renașcerea noastră.

De pe catedră, din amvon, cu graiul viu și cu condeiul, pretutindenea și totdeauna, el a propovăduit necontentit și neclintit ideea națională, deșteptând și îmbărbătând pe ai sei, combătând și strivind pe adversari. Pentru această idee și-a trăit totă viața, pentru acesta a stăruit ori unde și ori și când, pentru acesta a suferit, pentru acesta a murit!

E vrednic s'aprimem memoriei lui făclia amintirii și să-i aducem prinosul recunoștinței și al stimei noastre!

*

Biografia de până acuma ai lui Cichindeal ne spun că dânsul s'a născut în Becicherecul-mic, comună rurală aproape de Timișoara.

Mi-am dat silința să verific această, înse n'am putut, căci biserica de acolo n'are matriculă decât numai începând din 1780, pe când el a trebuit să aibă 5—10 ani;

iar 6menii b6tr6ni din vremea aceea au murit 6i singurul care mai tr6e6ce, un mo6 de peste 90 ani, nu 6cie nimic relativ la na6cerea fabulistului nostru.¹

În firul cercet6rilor mele mi s'a comunicat suposi6iunea c6 d6nsul s'a n6scut în comuna Bulza.² Ace6t6 p6rere se întemeieaz6 pe faptul, c6 în matricula bisericeii din Bec6cherecul-mic se afl6 în trei locuri (la 2 novembre 1813, la 20 6i 22 septembre 1814) însemnat numele Gheorghe Cichindeal, ca îndeplinind ni6te func6iuni biserice6ci, într'un loc cu adausul „paroch în Bulza“. Acest Gheorghe, 6ice-se, s6 fi fost p6rintele lui Dimitrie, care venie adese ori la Bec6cherecul-mic s6-6i ved6 cuscruul 6i nora, pe timpul c6nd fiul seu Dimitrie er6 profesor la Arad; cu ocaziuni de acestea îndepline6 6i unele func6iuni biserice6ci. Prin urmare locul na6cerii lui Dimitrie Cichindeal este a se c6ut6 la Bulza.

L'am 6i c6utat. Din Bulza mi s'a respuns, c6 în adev6r în comuna aceea a fost un preot cu numele Gheorghe Cichindeal, care s'a mulat acolo din Bec6cherecul-mic 6i a servit ca preot, încep6nd din 18 decembrie 1813 6i p6n6 la 24 decembrie 1816, c6nd a murit tot acolo. Dar acesta, fiind trimis acolo din ped6ps6 de c6tr6 episcopul s6rbesc de la Timi66ora, 6i sper6nd c6 acela are s6-l ierte în cure6nd, n'a dus cu sine 6i so6ia 6i familia sa, ci a tr6it singur. Acolo el n'a avut nici un prunc; nici 6menii b6tr6ni din partea locului nu spun c6 ar fi avut, dar nici matriculele biserice6ci nu arat6 s6 i se fi botezat vr'unul.³

Inse chiar 6i dec6 ar fi avut, acela n'a putut fi Dimitrie, c6ci Gheorghe Cichindeal a stat la Bulza numai încep6nd de la 1813, pe c6nd Dimitrie er6 deja profesor-catechet la Arad.

Prin urmare, dec6 am 6i admite ca acel Gheorghe s6 fi fost p6rintele lui Dimitrie, putem constat6 c6 acesta nu s'a n6scut la Bulza.

Dar nu putem admite nici suposi6iunea c6 Gheorghe ar fi fost p6rintele lui Dimitrie, c6ci dup6 informa6iunile tradi6ionale din Bulza, preotul Gheorghe n'a fost at6t de b6tr6n; de alt6 parte, acel mo6 b6tr6n din Bec6cherecul-mic spune c6 tat6l lui Dimitrie s'a numit Zacharie (mam6-sa Elena) 6i c6 a fost preot, inse nu 6cie unde⁴, de sigur inse nu la Bec6cherecul-mic, c6ci atuncea ar 6ci.

Tot mo6ul acela mai 6ice, ceea ce mi s'a int6rit 6i din alt6 parte⁵, c6 Dimitrie a avut un frate, Gheorghe, dar acesta, spune mo6ul, a fost plugar⁶. Ore nu acest Gheorghe a ajuns mai apoi preot la Bulza? Se p6te. C6ci pe vremile acelea, ba p6n6 6i în timpul mai nou, s'au putut face preo6i 6i indivi6ii cu mai pu6in6 carte, une ori 6i 6menii din popor. Mie mi se pare mai de cre6ut c6 preotul din Bulza a fost fratele, dec6t p6rintele lui Dimitrie Cichindeal. 6i dec6 acela c6te odat6

¹ Comunicat prin scris6re de preotul s6rb Petru Agrima din Bec6cherecul-mic.

² Comunica6iunea mi s'a f6cut prin scris6re de c6tr6 Vicarul protopopesec Svetoniu Petroveci din Sf. Nicolae-mare, carele, petrec6nd dou6 s6ptem6ni la Bec6cherecul-mic, a studiat matriculele bisericeii 6i a consultat pe 6menii b6tr6ni de acolo.

³ Comunicat prin scris6re de preotul Panteleimon Popovici din Bulza, comun6 curat rom6n6, în comitatul Cara6-Severin, diecesa Arad, protopopiatul Lipova.

⁴ Comunicat prin scris6re de preotul Petru Agrima. 6i preotul Emilian Micu din Chi6oda imi scrie, dup6 spusa r6posatului inv66tor George Rachici din Jebel, c6 p6rin6ii lui Dimitrie Cichindeal s' au numit ast-fel, f6r6 ins6 d'a indica starea 6i locuin6a lor.

⁵ Comunicat prin scris6re de preotul Emilian Micu din Chi6oda, pe temeiul informa6iunii aceluia6i inv66tor.

⁶ Comunicat prin scris6re de preotul Petru Agrima.

mergea din Bulza la Bec6cherecul-mic, nu se ducea acolo s6-6i cerceteze cuscruul 6i nora, ci s6-6i ved6 nev6sta 6i copiii ce p6te va fi avut.

Relativ la locul na6cerii lui Dimitrie Cichindeal, mi s'a comunicat, dup6 scrierea acestor r6nduri, o afirma6iune, care dec6 s'ar put6 verifica, ar decide cu de-sev6r6ire ace6t6 întrebare. Iat-o:

Dl Iuliu Vuia, scriind 6i dsa în lucrarea sa despre istoria 66lei pedagogice din Arad, c6 Dimitrie Cichindeal s'a n6scut la Bec6cherecul-mic¹, la întrebarea mea deslu6it6re mi-a respuns c6 6i-a întemeiat afirma6iunea pe un act autentic. Anume studi6nd dsa la 1880-81 în Timi66ora, a aflat la fiul preotului Seco6an o carte vechi6 din biblioteca lui Cichindeal, pe care acesta scrisese 6nsu6 locul na6cerii sale². Am c6utat s6 aflu 6i eu cartea aceea, inse n'am reu6it.

Neput6ndu-se constat6 locul na6cerii lui Dimitrie Cichindeal, aceea6 greutate ne întimpin6 6i la ficsarea anului în care s'a n6scut. Numai dl Iuliu Vuia scrie, în lucrarea sa citat6, c6 s'ar fi n6scut la 1755³, dar întreb6ndu-l, nici dsa nu mi-a putut indica un isvor autentic.

Ceea ce prive6ce studiile sale, este pozitiv c6 a f6cut cursul teologic la Timi66ora în 1801. Însu6 el ne spune ace6ta în una din lucr6rile sale.⁴ Iar în alta ne 6ice, c6 aici i-au fost profesori Pavel Chengela6 6i Mihail Martinovici.⁵ Dar s'a calificat mult 6i pe cale privat6, c6ci a fost un b6rbat inteligent 6i cult, carele a 6ciut mai multe limbi.

Despre vie6a lui privat6, tradi6iunea din Bec6cherecul-mic sus6ine, c6 d6nsul a fost însurat cu fata parocului s6rb Nada6chi de acolo; c6s6toria-i n'a fost fericit6, c6ci so6ia i-a z6cut mul6i ani ol6g6, din care caus6 nici la Arad n'a dus o pe timpul c6t a fost acolo ca profesor. Copii n'a avut.⁶

*

Incep6nd a-i schi66 activitatea public6, mai int6i îl afl6m inv66tor la Belin6 în 1794. Ace6ta se adev6re6ce prin propria sa descoperire, f6cut6 în una din c6r6ile sale⁷. Tot în ace6t6 lucrare mai scrie c6 a fost inv66tor 6i la Beregseu.⁸ Am cerut informa6iuni din ambele locuri, dar nu mi s'a putut da nimic.

La 1802 a func6ionat ca inv66tor în Bec6cherecul-mic, ceea ce prob6z6 „Înainte cuv6ntarea“ c6r6ii acum indicate.⁹

Se vede c6 a fost un inv66tor harnic, c6ci introducerea acelei c6r6i, în capitolul „Patronii“, ne arat6 c6 direc6ia r. l'a fost trimis s6 viziteze 66lele.¹⁰

¹ Fragmente din istoricul pedagogicului gr. or, rom6n din Arad, de Iuliu Vuia, inv66tor. Panciova, 1887. pag. 31.

² Comunicat prin scris6re.

³ Iuliu Vuia, opul citat. pag. 31.

⁴ „Epitumul“, tradus de D. Cichindeal. Buda, 18 8. Înainte cuv6ntare. pag. 3 (»C6nd eram la anul 1801 în 66la clerical6, la teologie în Timi66ora...«)

⁵ »Sfaturile întelegerei cei s6n6t6se«, trad. de D. Cichindeal. Buda, 1802 înainte cuv6ntare. pag. XIV. (»6i pre ace6ti doi inv66tori lumina6i, cu c6t mai mult îi ascult6m.«) Ve6i 6i »Lumina«. f6ie biserice6c6-6colastic6. Arad, 1873, pag. 198. col6na a doua.

⁶ Comunicat prin scris6re de preo6ii Svetoniu Petrovici 6i Petru Agrima.

⁷ Sfaturile întelegerii cei s6n6t6se, pag. 38.

⁸ Tot acolo, capitolul »Patronii«, pag. 2.

⁹ Opul citat. Înainte-cuv6ntare, pag. XVI, unde se sub6crie: »Inv66tor na6ionalnic în Bec6cherecul cel mic«.

¹⁰ Opul citat, cap. »Patronii«, pag. 4.

La 1805 a făcut serviciu de preot militar, precum se vede din petiția ce-a adresat împăratului Francisc I¹. Nu știu cât timp a petrecut la ôste; dar din 3 septembrie același an numele lui începe a figura ca paroh în matriculele bisericești din Becicherecul-mic.² Și din ziua aceea și până la moarte, esceptând timpul cât a stat ca profesor de preparandie la Arad, el a rămas tot paroh în acea comună.

Becicherecul-mic este o comună micșă. Pe timpul lui Cichindeal populațiunea se compunea din Sârbi și Români, cari aveau trei parochi; dar de atunci, scotând Șvabii, pe Sârbi și pe Români, numărul ortodoxilor a scăzut, și azi au numai o parochie cu un preot, care înseamnă să știe și românește. Cichindeal a fost acolo cel din urmă paroh român.³

La 1807 îl vedem semnat la o petiție adresată împăratului pentru a dobândi local director școlar românesc în Banat. Acesta e primul act public, care ni-l arată stăruind pentru întemeierea culturii naționale.⁴

Pe acele vremuri instrucțiunea poporală prin Banat se află în stare foarte deplorabilă. Însuș Cichindeal ne face tabloul posomorit al ei în broșura sa „Arătare”, tipărită la 1813 în Buda, unde dice: „De voești să știi în sat unde e școlă? nu întrebă pe nimeni, ci du-te, apoi vei afla o casă nu departe de biserică, desgrădită, descoperită, cu ferestre sparte și cu hârtie lipite; să știi că aceea e școlă!”⁵

Iar în alt loc spune: „Și pentru aceea tinerimea noastră întru învățăturile cele de lipsă spre buna educație nu prea mult spor face, și starea cea bună a poporului prin această pătimește, de unde și învățătorii și crescătorii pruncilor până întru atâta uriciune pe la noi au ajuns, cât pe multe locuri nu mai mult, fără numai ca pe crânicul și sfântul bisericești îi socotesc.”⁶

Spre a ridica instrucțiunea poporală și spre a-i da o direcțiune națională, s'a stărnit în clasa inteligentă română dorința generală să se înființeze la Arad o școlă pedagogică, care să crească pe viitorii învățători ai poporului. Tendința foarte îndrăsnită această pe vremile acelea, iar cei ce cutezau s'o propage, erau timbrați drept revoluționari. Dar pedecile, amenințările și prigonirile nu i-au speriat; pentru că toți erau inspirați de entuziasmul cu care Cichindeal scria episcopului Samuel Vulcan: „Ce nu aș îndrăzni eu pentru binele nemului meu?”⁷

Stăruințele lor au și avut rezultatul dorit. După războiul cu Franța, împăratul Francisc I a dat ordin consilierului Uroș Ștefan Nestorovici, inspector al tuturor școlilor gr. or. din Ungaria, să le viziteze. Acesta, împlinind ordinul și cercând cu de-amăruntul, a aflat și a raportat că cea mai mare parte a poporului zace în întuneric, din lipsa educațiunii cuviincioase. La 9 februarie 1811 monarhul a ordonat să se înființeze trei școli pedagogice, dintre acestea una la Arad pentru Români; fiecare cu trei cursuri de câte 5 luni, făcând și studiile ce aveau să se propună și hotărînd ca la

fiecare școlă să fie câte trei profesori și un catechet¹, și numind director al acestor trei școli pedagogice pe disul consilier și inspector școlar gr. or.²

Pentru ca nou-inființata școlă pedagogică să se pōtă susține, împăratul a mai dat ordin ca, afară de alte isvōre de venit ce se vor introduce, prin tōte bisericile să se pōrte un tas anume pentru acest scop, tasul școlii, și din ofertele adunate să se creeze un fond, care să se administreze în centrul diecesei de cātră o comisiune, și din care să se plătescă profesorii, să se dea stipendii tinerilor mai eselenți din școlă pedagogică și să se tipărescă cărți morale.³

De altă parte, constatându-se că directorii districtuali gr. or. au un teritoriu prea mare, încât nu pot să facă visitațiuni în fiecare an prin tōte școlile, ei trebuie să-și substituie vizitatori pentru vr'o câteva școle⁴, monarhul a ordonat să se creeze mai multe districte. Ast-fel din al Timișorii s'a mai făcut al Caransebeșului, iar al Orăzii-mari a rămas încă nedespărțit. Directorii ai districtelor s'au numit: în districtul Timișorii, senatorul din Chichinda Luca Kengelatz; în al Caransebeșului, Moise Arsici;⁵ iar la Oradea-mare a fost numit înălți avocatul Constantinovici și după renunțarea acestuia avocatul oradan Ioan Pūspōky.⁶

Mare bucurie au produs aceste în Români, căci prin îmbunătățirile introduse și în deosebi prin înființarea școlii pedagogice române la Arad, ei vedeau acum ivindu-se dorile unui viitor strălucit

Cichindeal, pe vremea aceea paroh în Becicherecul-mic, care prin traducțiunile sale își creă un nume literar bine cunoscut, apucă lira și în o caldă prosă rimată dă espresiune entuziasmului general, și tot-odată face și programul cultural, dicēnd:

Ce voi proștilor ați adormit,
Și ce v'am dis nu ați urzit?
Din somn sculați-vē
Și odată deșteptați-vē.
Pōte că nu de mult dormiți?
Din nesciință necăjiți.
De pe ochii voștri lăpedați negura,
Că acuma a sosit ziua.
Au nu milostivul împărat
Școlă pedagogică a ridicat.
Carea e în vechiul Arad aședată.
Românilor să se învețe e dată?
Multe vēcuri au trecut
Și încă așa școlă Romānu nu a avut.
De aci vor eși ômeni slăviți
Cu bure nāravuri împodobiti.
Vor cunōsce legea lui Dumnezeu
Și vor fi credincioși împăratului seu.
Crescōtori buni pruncilor ei vor fi.
Mult; dintr'înșii se vor și preoți.
De un Seminarium încă trebuie gāndit,
Și pre lângă el un mare Convict.
Ba și de o Academie.
Care trebuie să și fie.

¹ A se vedē mai jos în corespondența cu Vulcan, documentul XXIII.

² Comunicat de preotul Sv. Petrovici.

³ Comunicat de același.

⁴ Veđi documentele introducătōre, nr. 1.

⁵ Veđi: „Arătare despre starea acestor noue introduse scolasticesci instituturi ale nației romānești, sērbesci și grecesci.” Buda, 1813, pag. 19.

⁶ Opul citat, pag. 6.

⁷ Corespondenț cu Vulcan, nr. VI.

¹ „Arătare” etc. pag. 7. 8.

² Tot acolo, pag. 12. 13.

³ Tot acolo, pag. 15. 16, 17.

⁴ Precum însemnarām mai sus, și Cichindeal a fost înșărcinat să viziteze școli; de sigur ast-fel de vizitator o fi fost și el.

⁵ „Arătare” etc. pag. 18—21.

⁶ „Fragmente” etc. de Iuliu Vuia, pag. 11.

Unde Românii se vor învăța,
Pre Franciscu I-iul vor lăuda,
Dumnezeu să-l trăiească,
La mulți ani să-l fericească.
Veți așa Române, frate,
Măncă și de aceste bucate,
De care și alte norode s'au săturat,
Și tare s'au luminat.
Duhul lui Dumnezeu să învie în voi,
Să vedă și alte norode, că Dumnezeu este cu noi.¹

(Va urmă.)

IOSIF VULCAN.

Din lacrimi.

„Frumos». — *Inchise ochii 'ncet,
Și doue lacrimi îi picară
Pe cartea unde-un biet poet
Și-a scris durerea lui amară..*

„Frumos dar trist; și când citește
Aș vré de multe ori să știu:
Poetii carii se jelesc,
Să simtă bre tot ce scriu?“

O, decă simt! ... Robi ai mulțimei,
Sărmani poeți, ce n'ar da ore,
Legăți de lanțul greu al rimei,
Să pôtă spune tol ce-i dore!?

Căci ei, așa de triști cum sânt,
Au decăt noi un dar mai mare:
Noi pierdem lacrămile 'n vânt,
Ei scot, din lacrimi, o cântare.

RADU D. ROSETTI.

Respuns

la cele ce spun dușmanii femeilor.

XVI.

(Incheiere.)

Causele sânt străvechi și residă de mii de ani; societatea așa cum este își are neajunsurile în idei și organizația sa, după cum cu drept ne spun acei ce s'au ocupat cu afacerile sociale; gospodăria societății e grea decă de atâta timp își bat capul s'o facă și tot nu pot; și pe câtă vreme femeia care face jumătate din ea, nu va fi lăsată să-și reguleze singură partea, să-și lucreze singură sarcina, în conformitate cu trebuințele ei, luându-și bărbații numai lucrul lor, — pe câtă vreme bărbații se vor încăpătina a-i lucra numai ei, afacerile, după capetele și simțirile lor, și a le impune așa cum le vor, nu vor eși nici odată la un capăt; și totdeauna decă se vor ține de prejudeții și de obiceiuri vechi ce par că au devenit legi, în stadiul acesta de plâns vor rămâne; neconținut bărbații vor avé cause să critice pe femei și femeile pe bărbați, neșciind care pe care să dea vina; dar lăsați-le acțiunea, răspunderea lucrului, și atunci se va

vedé clar adevărul și pedepsi pe cel vinovat. Dați-le ocazie să intre în lucrare, să critice, să pue mâna, și se va vedé ce rezultate vor eși.

De sigur că nu îndată se vor aplaná tóte, femeia neesperientă și inapoiată va avé trebuință de timp până să învețe, până să se facă — întocmai precum le-a trebuit și bărbaților timp la începutul civilizației lor până au venit în curentul lucrurilor, dar în cele din urmă, din viața de tóte zilele, în raport cu cele ce vor rezultá, vor puté eși cu siguranță hotăriri; acea ce imperios e lege, acea ce trebuie și de la care nu pot să se abatá spre fericirea omenirii și a lor.

Din acțiune totul de sine mai departe se desvóltă, când ești investit cu o lucrare și te interesezi de ea, cauți a o aprofundá, iar ambiția de a te face să fii demn de dânsa, te pune cu totul la locul unde trebuie să fii.

Bărbații se opun în tóte chipurile a da drepturi femeii. „Femeii să-i dai drepturi? dă, ei — este ea ore pentru acésta născută, când datoria ei este de a fi mamă?“ Și cu tóte aceste vedem, că datoria acésta ce li se pare așa de restrinsă și alte cerinți ale femeii oferă câmpul cel mai mare de lucru și-ar implicá o mulțime de trebuinți, pe care femeia nu și le póte face până nu-și va avé și ea vocea sa. Dați femeii numai cât votul spre a-și puté avé și ea aleșii ei, pentru a-și puté izbândi interesele și veți vedé că lucrurile vor luá altă față întocmindu-și în mod rațional guvernarea. Decă bărbaților le trebuie președenți séu împérați or regi cu ministrii lor, de sigur că le-ar trebui și femeilor o asemenea provedință séu regină cu ministrii ei, femei, prin care să se guverneze în fiecare țéră aface-rile femeesci. Nu ș-au făcut femeile în ideal trebuința acésta, avându-și de patróné în anticitate pe deitáți ca Juno, Diana or Venerea séu altce, avându-și și oficiele lor divine, iar astăzi la creștinism nu se rógá la sfinte de ale nóstre pe care le implórá după ajutor, căpétându-l într'un mod platonice în suflet — ar trebui numai pentru ca să fie un pas la realitate, ca totul să se traducă în materie și físic.

Iată ce ar trebui și cum cere natura lucrului să fie și tot odată cât de inapoiate sântem! În secolul al 20-lea și femeia încă nu ș-a putut cunoșce drepturile și flința într'atâta a fost totul de dominat de bărbat. — Abiá acuma prin ajutorul acelor bărbați clar vedétori și umanitari ce vin a le recunoșce adevărul și a le arátá poziția, se rădică unde și unde conștiința lor, viind a se manifestá sporadic prin societăți de femei. Dar pentru acésta trebuie învățatură complectă pentru femei ca și pentru bărbat, ca să cunoșcă și ea tóte și să judece; lucrul la care bărbații se opun. La acésta îi aduce pe de o parte ideea că ea nu ar fi destul de capabilă, iar pe de alta frica, gândul că ar puté să le fie de pericol lor.

Am auđit de multe ori bărbații dăcând: Femeii să-i dați facultatea? ea astăzi e mai cuminte decăt bărbatul și decăt toți doctorii; ce va fi atunci de noi! Lucru ce e fórté esagerat. Minte femeii în unele părți e mai tare pentru că șcie puțin și acel puțin îl șcie până în fund, cu care se serveșce de a spériá pe bărbați; dar mai departe neșciind nimic, face totul reu — pe când dec'ar avé cunoșcințe mai intinse, puterea minții s'ar imprășciá și coordoná, primind cunoșcința a tot ce-i trebuie unei femei pentru a fáce fericirea bărbatului, a ei, a familiei și a societății; nedesvoltându-se din acésta causă de nelucrare a persoanei sale și neșciința de multe ori în părți contrare bărbatului, prin

¹ „Arătare“ etc. pag. 55—57.

Amor cavaleresc in Spania.

care el îi poate gustă totă fierea. Câți bărbați nu sunt ce ar dori ca femeia să nu-i fie atât de gospodină, numai să nu fie atât de rea; și reutatea o aduce lucrul cu sine: ea fiind dezvoltată numai într-o parte, nu are capacitatea a-l ține și a-l ajunge, nu are cunoștințele trebuțore — scara pe care să se miște și să se porțe ca nesilit prin farmecele sale să și-l facă credincios și de aceea gândește că-l va ține cu frică; cea ce de multe ori și reușește, dar vai de traiul și de viața lor.

Învățătura ce o cerem femeilor, nu este aceea ca toate femeile să devie doctori în drepturi sau alte specialități, ci acesta numai intru cât va fi de trebuință pentru a ne da adevărata învățatură a femeii, a ne aduce pe lume facultatea care să ne dea „doctori în a fi femei” care astăzi încă nu există, precum nici autorii acelor geniale opuri, dar care trebuie să conștientizeze știința cea mai mare și la care vor trebui să învețe mulți ani pentru de a-l pute face fericit pe om.

În mâna femeii stă virtutea și fericirea — ce va pute în lume să fie — domnia o simțesc aceasta, de orice dată ce se întâmplă ceva, undeva, pe femeie dau vina ca pe una ce ar fi mai mare și ar fi putut să oprască reul. În capul ei cad toate relele decât lumea le are, pe când ea nu e în poziția de a o face fericită și bună.

Să luăm pe un angajat nu de tot mare, care conștient și scrie — pentru a i se da o astfel de afacere în mâni, va trebui să iasă gata licențiat de la o facultate oarecare. Cum vreați de la o femeie să implinescă o asemenea necuprinsă sarcină pe lângă atâtea altele, când nu a avut posibilitatea de a fi formată a-nume pentru aceasta; când abia ea știe cât poate ajunge cu învățătura ce are; când încă nici nu se cunoștea în lume pe deplin adevărul, și nu s'a pus la cale; astfel că și aceea ce o face din bunăvoință, din instinct, e inadecvat prea mult.

A fi bucătăriță, a fi gospodină, a fi servitoare, a fi crescătoare inferioară de copii, a se ști de bine de reu purtat cu lumea și cu bărbatul, le învețe în casă, între ai sei și acolo unde-i învățătura; dar speculații mai înalte de prevedere în sfera simțirilor și a inimii ce i se cere și din a căror lipsă i se atribuie urmările atâtor rele și nenorociri, când ea singură în toate e minoră acestea aici nu le va învăța, doar decât e de la natură, ceva excepțional, în condițiile care se află înse, e și aceasta imposibil; rolul ei așa cum este e de tot prea încărcat, prea jos pentru a se pute rădica la astfel de concepțiuni și când se întâmplă un caz de nenorociri în viața ei, decât merge în ripă, merge și ea ca or și care, puterile ce o duc sunt necuprinse în potriva ei; religia, moralitatea pot să pue stavilă la păcatele comune, la păcatele de inimă înse, când imaginațiunea și simțirea au ajuns în gradul cel mai mare, nu vor pute nici odată ajuta. Trebuie ca să vie idei mai puternice, base de la rădăcină, pentru ca să aducă imposibilitatea de a pute încolți. Cine e de vină decât mașina omului e așa de complicată și atât de grea de condus și de priceput, încât nici până ca azi nu-i cunoștem destul de bine interiorul, să-i cunoștem or ce șurub pentru ca să-l poți după trebuință, după voe îndreptă — decât operația barbară te decide mai degrabă a lăsa să și se sfărme mașina cu totul, decât o a îndura — dără cauzele sociale cu raporturile lor sunt așa de complicate, încât nu sunt în stare oamenii a le desfășura și cunoștea, decât în anumite timpuri de unii din acei anumiți ce se dice că au darul, pe când ar trebui ca partea acesta să formeze o scintilă, cea mai esențială

din viață, pentru a pute fiecare prin lucrarea minții și seriozitate să-și pricépa toate mai bine decât or și ce doctor, până în interiorul seu — să se deprindă a lucra în teme patemi de ale lumii în vederea împregiurării până la rezultat matematic. Ar trebui în adevăr cum dice Nordau, ca lumea să-și aranjeze astfel trebile, încât să aibă mai puțin de lucru așa că viața intelectuală și cugetarea să-și potă avé loc pe o scară cu mult mai întinsă; astfel s'ar pute prin creștere, prin deprindere, ca fiecare om bine coordonat să fie mai mult decât aceea ce provine astăzi așa de greu: un geniu — aceștia avându-și prin natura prea intensivă a lucrului, necomplectările lor.

Dați femeii numai fără frică învățatură și mână liberă în lucrare și când ea nu va mai fi sclavă bărbatului, atârând numai de la grația lui, ce-i va legă numai iubirea reciprocă, astfel lucrurile se vor urma. Din contră, astăzi e cu mult mai reu pentru bărbați, când femeia cea mai simplă îi dominază, având și unelta ascunsă: șiretlicul — nedemna armă pe care venind la înălțimea ei, o va arunca. Iar ceea ce șcim din practică, este că femeia cu cât e mai înaintată, cu atâta își va stăpâni mai puțin bărbatul; ea condusă fiind de dreptul de libertate și de umanitate, cum va intră cu de-asila în drepturile lui? Tot așa de puțin cât pentru stăpânirea femeii vor avé a se teme și de gura ei. Odată ce spuneu pe față toate ideile și principiile mele, or și cine are posibilitatea să me combată în ceea ce ar fi de pericol lui — și eu ca atare ce nu voesc a-i aduce vătămare, îl voi ascultă primind ca arbitru adevărul. — Sfădindu-ne pe față, ne putem foarte bine înțelege și împacă și cu atât la rezultat mai fericit va ajunge soluțiunea, când vom fi ajuns cu mintea până la cauza deseversită, încât să potă definitivă hotărâre veni.

Între oameni de minte și de inimă și sfada ce naște din neînțelegeri, nu e decât o cauză de a profită mai mult și aduce lumină; căci din ciocnirea ideilor ea se naște; și numai la cei încăpăținați, sfada potă fi fără de folos și de nenorociri pentru ei.

Astfel prin lupta indeolaltă, trăind femeile cât mai în contact cu bărbații după cum și natura îi dă: ea — frați — vor trebui să vie la natural și adevăr, cunoscându-și interesele și idealurile lor; și așa bărbatul din colegialitate și compătimire va iubi în mod umanitar pe femeie și nu va căută ca astăzi a-i face reu, ci va deveni de la sine rașimul și apărătorul ei, iar ea prin natura și mintea ei dezvoltată, susțitorea și apărătoarea moralității și a lui.

Lăsați fetele să se deprindă menirii lor de om și de femeie, nu să fie mărginite numai la simplul rol de sclavă, spre a naște și aceste copii; dați organului acestuia de producțiune a societății totă deplinătatea sa. Naturele vii, naturele puternice nu le vei domoli nici odată cu restricțiunea; vor isbucni or și când să-și facă calea și cu atâta mai reu când nu le va fi îndegat cu siguranță drumul lor; creșterea de prin școli care prezează și domolește, adună numai jăratecul, adunând mai mult reu; din acesta cauză cu atât mai mare va fi focul când va veni în atingere cu aerul, strigătul de bucurie care îl scot ca să se răcorască.

Fata crescută liber, în vederea datoriei ei viitoare de mamă și față cu societatea, deprinsă a luptă, a se mișcă, exercitându-și ființa — va avé un capital de experiență pe care ca cea mai sigură învățatură va pute să-l lese în creșterea fetelor, a copiilor ei. — Fetele astfel ocupate cu învățătura, avându-și cluburile și societățile lor, venind neconștient în contact cu tinerii,

nu vor avea a se teme că vor căde în pasiunea amurilor periculoase, prin care se pierd copilele atâta de păzite — inima le va fi întărită în iubirea și cunoștințele adevărate, prin care se vor conduce și coordona; natura femeii, demnitatea înăscută, creșterea cuviincioasă o ferește de toate. — Câte arme are o femeie inteligentă la îndemână și câtă putere numai în privirea ei! Iubirea numai atunci e periculoasă și sfarmă totul, când e oprită, dar când nu li se spune nimic tinerilor pentru a se uni, decât poate interesele materiale; se vor pute foarte bine prelungit și cuviincios iubi până ce impregiurările le-ar iertă să ajungă la sfârșitul dorit. Vedem la țără unde fetele își fac traiul mai mult la un loc cu flăcăii și la lucru și la joc — de sigur că vine la mijloc și supravegherea inteligentă a părinților — dar cu toată necultura lor, cât de frumos se pot purta și ce dragoste de ani și idilice cu credință țin!

Numai astfel, convenind la un loc, se vor pute rode defecte, îndreptă apucături, caractere, — care astăzi stau ascunse și numai după venirea în căsătorie ese la ivelă pentru a face viața nefericită — și numai astfel acei ce se iubesc vor avea posibilitatea și vor căuta a-și corespunde cu totul fericirii reciproc ce-și doresc, devenindu-și idealul lor. Astfel — tinerii apropiindu-se, nețedindu-și calea, cunoscându-și interesele și inimile până în fund, când se vor însură, nu li se va mai părea că se aruncă în ripa necunoscută sau că pornesc în voia vântului pe mare, ci că au ajuns în portul fericit.

ELENA VORONCA.

Un voinic.

Un voinic din depărtare
Mi-a venit,
Ah și inima și pacea
Mi-a răpit.

Și s'a dus apoi el iarăș,
Cel păgân,
Peste 'ntr'ega mea viață
Ca stăpân.

Și de-atunci eu al lui nume
Vecinic chem,
C'am să mor de-atâtă sbucium
Mult me tem.

ELENA DIN ARDEAL.

Cugetări.

Făcută ca să iubească, femeia nu e nimic, decât nu iubește; nu e nimic decât iubind, nu se face iubită.

O femeie e dispusă întotdeauna să facă bine chiar și reul.

In literatură, uitarea e cea mai crudă judecată.

Îndată ce trecutul devine istorie, prezentul nu-l mai cunoaște.

S'au vădut oameni perțedându-se prin calitățile lor și popore scăpându-se prin defectele lor.

Frumoasa satului.

Schiză de Irving.

(Fine.)

Șa trebuia să se preumbe cu el peste câmpurile verzi din apropiere și el trebuia să-i arce în toate dăilele priveliști noue în natură, despre cari dănsul vorbia în o limbă poleită și rafinată cultă prin care i-a insuflat în urechi niște farmece romantice și poetice.

Pote că n'a fost nici odată o pasiune între secse mai curată decât a acestei fete nevinovate. Figura galantă a tinerului ei admirator și splendoarea uniformei lui militare, cari întunecă îndată în ochii femeilor portul mai simplu al civililor, — la prima vedere a fermecat-o, dar acesta încă n'a fost în stare să-i captiveze inima. Ea îl consideră drept idol. Căută la el ca la o ființă superioară. Simția în societatea lui entuziasmul unei inimi naturale, delicate și poetice, și numai acum a prins a cunoaște că ce e frumos și mare în lume.

La o deosebire de rang și de avere ea nici odată nu s'a cugetat; ascultă cuvintele lui, fermecată și dusă pe gânduri, cu privirea la pământ și înroșită de entuziasm; iar decât își redică privirea de admirare spre el, o întorcea îndată cu fiori, căci rușinosă cum eră, mai bucurosă suspină la ideea comparativă care i arată nevrednicia ei.

Iubirea lui la început eră asemenea nepasionată, dar inclinarea lui avea un ce mestecat cu simțiri hoșomane, dănsul a început să facă această cunoștință cu minte ușoară, căci adeseori a aușit pe camarazi lui laudându-se cu cuceriri de femei și fete și cugetă că vre-un triumf amoroș e neapărat trebuincios reputațiunii sale de om cu spirit. Dar el eră încă prea plin de fierbințelă tinerescă. Inima lui încă n'a fost îndestul de tocită prin un trai destrăbălat și schimbăcios. El însuș s'a aprins încercând să aprindă și înainte de a fi devenit gelos de pozițiunea lui socială, el însuș s'a amorsat.

Ce eră de făcut? S'au ivit pedecile vechi, cari totdeauna ocur în atașările acestea fără cap. Rangul lui în viață, prejudețuri pentru conecsiuni cu titluri, dependența sa de la un părinte falos și neîndurător, — toate la olaltă i-au vânturat cugetul de căsătorire cu ea; de alta parte când vedea ființa acesta nevinovată, așa de dragălașă și de confidentă, care avea o acurateță în manieri, și n'avea nici o petă în viață, cu o blândeță fermecătoare în ochi, acestea i impunea respect la ori și ce cuget impertinent.

Înzădar se încercă el să se fortifice prin mii de exemple fără de milă de ale altor camarazi și oameni de modă, să-și înădușe simțemintele generose cu recelă și ușurință sarcastică, cum a aușit el vorbindu-se de virtuțile femeiești: de câte-ori ajungea în prezența ei, ea totdeauna eră încungiurată de un farmec pasiv și curat de virginitate în a cărui sferă sfințită cugetele lui criminale se resfirau.

Un ordin pe neașteptate sosit la regiment, ca să se strămute îndată, i-a mai mărit confuziunea. El a ramas pentru oreș-care timp într'un stadiu de iresoluțiune critică, se sfiă să-i împărtășească vestea, până când șiua de plecare sosi și atunci i-a descoperit în decursul unei conveniri sere.

Idea că el va trebui să plece odată, mai înainte nu i-a trecut ei prin minte. La aușul ei ea a picat frântă pe visurile ei de fericire. Despărțirea a conside-

rat-o de un reu imposibil de suportat și a erupt în plânsuri cu simplitatea unui copil.

El a strinsu-o atunci în brațe și a început ai sărută lacrimile de pe obrazii moi, — fără de-a întelni vre-o rezistență, pentru că sînt momente mestecate de durere și de iubire, cari sfințesc desmierdările amorose. El, firește, a devenit și mai cutezător, vederea unei frumuseți, la aparință, lăsată în brațele sale, încreșt în superioritatea puterii lui, și de tema că o va pierde pentru totdeauna, toate la oaltă au conspirat peste simțirile lui mai bune și generose; — deci i-a propus să părăsască vatra părintescă și să fugă cu el.

Eră un om nou în seducere de fete, se roșiă și gângăvia de mișelia comisă; dar cât de inocentă de spirit a fost victima-i pretinsă, totuș ea a fost cea dinteu care i-a înțeles alusiunea și i-a respuns firm, pentru ce să-și lase ea satul nașcerii și căsuța sărăcuță părintescă?

Efectul propunerii lui asupra sufletului ei a fost sdrobitor. Ea n'a mai plâns, nu i-a făcut nici o imputare, n'a mai ăis nici o vorbă, ci îngrozită, ca și când ar fi călcat pe un șerpe, a tresărit, i-a aruncat o privire duiosă și plină de durere, care l'a străpuns până la inimă și incheștându-și mările în agonie a fugit, par că ar fi voit să scape de el, la casa părintescă.

Oficerul s'a retras confus, umilit și rușinat. Nu se șcie ce a fost rezultatul din conflictul seu cu simțirile sale, decă cugetele sale n'ar fi fost abătute prin afacerile călătoriei. Scene noue, alte petreceri, camerași noi, acuș i-au imprășciat remușcările și-au inecat dorul. Totuș în mijlocul sgomotului din casarme, în corturi, la ospetele de garnisonă, la paradele de arme și chiar și în mijlocul bătăliilor, cugetele lui câte odată se furisau înapoi la priveștițele liniștite și simple țerănești, la căsuța cea albă, la cărările de-a lungul vălii limpedi, la gardul tufos și la fetița cea mică și părăsită de țeran, care se plimbă odinioră cu el de braț și ascultă la poveștile lui cu ochii luminoși de bucurie.

Lovitura care o căpătat-o bieta fată prin distrugerea tuturor idealelor ei de pe lume, eră într'adevăr crudă. Amețeli și atacuri hysterice i-au sguduit mai înteu figura fragedă; acelea au fost urmate apoi de o melancolie statornică. Ea a vėđut din feresta proprie marșul trupelor. Și-a vėđut amoresul necredincios trecend încordat și țepen, în triumf în mijlocul sunetelor de trompete și de dobe. Ș-a aruncat înc'odată o privire de durere după el, pe când sórele strălucia și scilpiă de pe uniformă lui și péna-i falfăța pe coif; el a trecut ca o viziune luminosă și apoi a lăsat-o în întunec.

Descrierea urmării după acestea e tristă și uriciosă, ca a tuturor istoriilor nefericite de amor, melancolia. Ea se feriă de societăți și se plimbă tot singură mai ales pe cărările des frecventate mai înainte în societatea lui. Căută ca o căprioră vulnerată să gémă, să plângă în singurătate și să innode cugetele ei triste cari i rodeau inima. Câte odată a fost vėđută sėra llărđiu stănd la pórtă bisericeii; și vəcărițele venind de ia cāmp mai afirmău c'ar fi auđit-o cāntānd niște metodii triste și plāngėtóre. A devenit fórte evlaviosă și când poporeni cėi bėtrāni o vedeau cu roșeța caracteristică a ofiticeii pe față și c'un aer melancolic, se feriău din calca ei și căutau lung după ea elătīnānd din cap plini de prevederi triste.

Ea a simțit că se grăbeșce la morment și căută la acela ca la un loc de odihnă. Córda de argint care -a legat vieța de lumea acėsta eră ruptă, pentru ea nu

mai eră petrecere. Decă în pieptul ei gentil au mai ramas simțiri amorose, acuma și acelea s'au stins. Nu eră capabilă de mările sėu ură și într'un moment de tristețā afundă, i-a trimis o scrisóre de adio. Acea a fost compusă într'un stil simplu și pėtrundėtór. I-a scris că are să mórā în curend și că dēnsul e cauza morții sale. Ș-a descris suferințele, ș-a incheiat spunēdu-i că nu póte muri în pace până nu-i trimite iertarea și binecuvēntarea ei.

Incetul cu incetul puterea ei a scăđut, încāt nu mai putea eși din casă. Abiā proptindu-se se putea trage până la ferestā, unde proptindu-se de un scaun, avea bucurie mare să se uite afară la hotar. Dar nu se tanguiă și nu spunea ce bółā o rode la inimă. Nici odată n'a amintit numele amantului infidel, ci își răđimā capul de sinul mamei sale și se plāngea incet. Bieții părinți steteau ingrigiți și necășiți lāngā flórea oflītā a speranței lor, tot māngāindu-se că iarā va veni în fire și cugetau că roșeța trecėtóre de pe obrazii ei e o promisiune de însănėtoșare.

Așā ședea ea între părinții sei cu degetele incheștate într'o duminică dup'amieđi, când pe ferestuica deschisă nāvāliā un aer curat mestecat cu mirosul florilor sădite de ea în grădinuța.

Tatāl ei chiar cetiā în biblie despre vanitatea lucrurilor omenești și despre bucuria cerescă și i se părea c'o mai linișteșce și o inceninēzā. Ochii ei erau ficsați la biserica din depártare, a cārei clopote invitau ómenii la vecernie, și se părea că peste tótā comuna se respāndeșce liniștea de sé ā. Părinții se uitau la ea cu inimi doióse. Cugetele și bółā i-a dat o infățisare de serafim. O lacrimă i tremurā în ochii ei albastri. Fos-ta cugetul ei la amoresul infidel, sėu gāndit-a c'acuș se va mutā cu totul la biserică?

Indatā s'aud niște sunete de copite; un călăreț galopēzā în curte, sare înainte fereștilor de pe cal, — fata tresare și apoi se scu'undā în scaun — erā iubitul ei. El alėrgā în casă s'o imbrățiseze, dar figura ei veșteđitā, palidă ca a unei mórte și drāgālaşe în desolarea ei, l'a pėtruns încāt s'a aruncat la picioarele ei. Ea eră prea slabă să se ridice, s'a încercat să-i intindā mările tremurătóre, buzele-i s'au mișcat ca și când ar ăice ceva, — dar nici o vorbă n'a putut articulā, ea priviā la el cu un zimbet dulce de iubire nespūsă și și-au incheis ochii pentru tótāuna.

În timpul nostru materialist, plin de istorii scandalóse, întēplarea acėsta póte să aparā fără nici o insemnătate; dar atunci pe mine m'a interesat fórte și în coneciune cu ceremonia pėtrundėtóre, a cārei martore am fost, a lăsat în pieptul meu o impresiune afundă. Am mai umblat p'acolo ș-am mai vísitat biserica din un motiv mai mare decāt curiositatea. Erā o sėrā de iėrnă; clómbelē erau despoiate de frunđele lor, biserica priviā gólā și morósā și vėntul suflā puternic prin iėrba veșteđitā. Iedera ce e drept a fost plantatā pe lāngā mormēntul favoritei, care erā ingrădit cu nuiele să nu pāngărescā nime locul.

Pórtā bisericeii erā deschisă și am intrat. Ací mai stātea acățatā cununa de flori și mānușile ca în điuā inmormēntării; florile ce e drept erau veșteđite, dar se vedeā că cineva le grigeșce de pulvere să nu li se mājnescā albėța lor.

Am vėđut mai multe morminte, cari își inșirā avuția și frumseța ca să trezescā simpatia spectatorilor, dar nici unul n'am întelnit care ar vorbi așā pėtrundėtór la inimă, ca acėsta simplā dar delicatā aducere a-minte de bieta acėsta fată.

T.

SALON.

Societatea pentru fond de teatru român

va ține adunarea sa generală de estimp in orașul Brașov la 26 și 27 octombrie n. 1895, cu următorea

programă.

I

Țiua primă, 26 octombrie.

1. Președintele va deschide adunarea generală la 10 ore a. m.
2. Se aleg 2 notari pentru ședințele adunării.
3. Secretarul va ceti raportul comitetului societății asupra lucrării sale incepută de la adunarea din urmă.
4. Se alege o comisiune de 5 membri pentru propuneri și raportul comitetului i se predă spre esaminare.
5. Cassarul societății va ceti raportul despre starea casei cu sporul de la ultima adunare încôce și peste tot despre averea societății
6. Se va alege o comisiune de 5 membri pentru esaminarea raportului cassarului.
7. Se va alege o comisiune de 5 membri cari in înțelesul § 4 din statutele societății vor câștigă membri fondatori, ordinari și ajutători pentru societate.
8. Se vor ceti discursuri corespundătoare scopului societății séu de altă materie literară, ce sânt de a se insinuă președintelui inainte de adunare.
9. Președintele incheie ședința.

II

Țiua a doua, 27 octombrie.

1. Președintele deschide ședința și protocolul ședinței precedente se va ceti și autentică.
 2. Raportul comisiunii pentru câștigarea membrilor noi.
 3. Raportul comisiunii asupra socoților cassarului.
 4. Raportul comisiunii asupra raportului comitetului societății și insinuarea altor propuneri in interesul fondului.
 5. Alegerea comitetului central pe 3 ani.
 6. Se va decide locul și țiua adunării generale pentru anul 1896.
 7. Se va alege o comisiune de 3 membri pentru autenticarea protocolului din ședința a doua.
 8. Președintele va incheie adunarea.
- Din ședința comitetului societății ținută in 30 septembrie 1895.
- Budapeșta la 30 septembrie 1895.*

Hosszu,
președinte.

Pavel Boldea,
secretar interimal.

Facultatea de a face mult reu e mai comună decât aceea de a face puțin bine.

*

A se cunoșce și a se stimă, este a se iubi.

Amor cavaleresc in Spania.

In Spania de sud țiua e foarte cald pentru declarațiuni de amor, deci tinerii se duc noștea să facă curte damelor. Acesta e un obicei de care nime nu se miră, nici nu se scandalizează, căci fereștile fetelor pretotindene au grilagiu de fer și sânt situate foarte in-nalt, încât curtenirea caută să remână intre marginile bunei cuviințe.

Inse ori cât de sus ar fi fereștile acelea, stăruința inamoratului își găseșce mijlôce de comunicațiune. Se află câte un prieten bun, care se pune drept pedestal și amoresul se urcă sus la ferestă.

Un astfel de moment infășoșează ilustrațiunea din interiorul foii nôstre. O scenă, care se petrece in secolul trecut.

Dar in Spania de sud și astăzi se mai petrec asemenea scene.

LITERATURĂ și ARTE.

Știri literare. Dl Virgiliu N. Cișman a scos la lumină in Craiova, in editura librăriei Ralian și Samitca, un volum de poesii sub titlul „Din anii tineri“. — Dl M. Străjan, profesor la liceul din Craiova și director al internatului de acolo, a scos a doua ediție din lucrarea sa „Manual de buna-cuviință, intocmit pentru tinerimea școlară“.

Din Inimă. Acesta e titlul unui drăgălaș volum de poesii scos la lumină 'n București de dl Radu D. Rosetti, binecunoscut și din colónele revistei nôstre unde a publicat mai multe inspirațiuni ale sale. Dl Radu D. Rosetti, fiul dlui D. R. Rosetti, autorul mai multor piese, lucrăză numai de câțiva ani pe terenul literar și are deja un nume bine aprețiat, căruia i se deschid tóte revistele. Genul in care reușeșce mai mult, este epigrama înțelăsă in sens modern; dar a avut succes și cu poesile sale intime, chiar și volumul publicat acuma cuprinde mai multe din aceste, dintre cari cu plăcere reproducem una in nr. acesta. Are și câteva traduceri, mai cu sémă din poeții francezi, dintre cari François Coppée pare a fi favoritul seu. Se află de vëndare in editura librăriei Carol Müller in București. Prețul 2 lei 50 bani.

Limba română in armată. Acesta e titlul unei interesante broșurele, care s'a publicat anul trecut la București, de dl l. colonel Gr. Crăinicean. Limba in armată are o mare insemnătate, de aceea lucrarea dlui Crăinicean, care dă povețe gramaticale ostașilor, este foarte bine venită. Autorul tratăză cestiunea cu multă competență și se ocupă in deosebi de regulele ortografice, pe care le schițază cu de-amănuntul. Lucrarea presinte este a doua edițiune și formăză a đecea publicațiune din cercul publicațiunilor militare.

Suprimarea articolului. Militarii se vede că se ocupă serios de ortografie, căci iată și a doua lucrare in privința asta, de un militar. Căpitanul A. G. Orleanu din artilerie a publicat la Bururești o broșurică intitulată „Suprimarea articolului, ca parte de cuvânt și a lui u mut“. Autorul este adept al fonetismului desevêșit.

Memoriu. Dl Grigorie Stefanescu, membru al Academiei Române și profesor de geologie la universitatea din București, a publicat intr'un volum un „Memoriu relativ la a cincea sesiune a congresului geologic

internațional ținut la Washington în anul 1891 și la excursiunea în munții stâncoși“.

Biblioteca de Popularizare. Primim nr. 9 al Bibliotecii de Popularizare de la Institutul de editură Ralian și Ignat Samitca, cuprindând Nuvele alese de Alesandru S. Pușkin precedate de portretul celebrului poet și prosator rus. Prețul 30 bani. Alesandru Sergheievici Pușkin, unul dintre cei mai mari poeți moderni ai Rusiei, s'a născut la Petersburg la 1799 și a murit tot acolo la 1837. Pușkin a jucat în Rusia rolul, pe care lord Byron l'a jucat în Anglia și firea sa era în multe privinți asemănătoare aceleia a genialului poet și aventurier englez. Intrat în slujbă, la ministerul de externe, sub țarul Alesandru I, Pușkin a fost atașat apoi pe lângă prințul Woronzow, guvernatorul Rusiei-noue. Inse la 1824, a scris în contra acestuia o poemă satirică, ceea ce i-a atras mânia împăratului, care l'a exilat în guvernământul Pskow, la o moșie a sa. Aci poetul a stat 5 ani, în care timp a scris mai multe din poemele sale și romanul în versuri Eugen Onegin, al cărui erou e însuși autorul. După urcarea pe tron a țarului Nicolae, Pușkin a fost rechemat la Petersburg și i s'a dat o slujbă nouă la ministerul de externe. Mai târziu poetul s'a stabilit în Moscova, unde a stat până la 1831. În restimpul acesta el a scris mare parte din nuvelele sale în prosă și poema dramatică Boris Gudunow. Acesta e una din cele mai bune opere ale sale. De la 1831 Pușkin s'a stabilit la Petersburg și a renunțat aproape cu totul la poezie. În această epocă a scris „Istoria lui Petru cel mare“ (remasă neisprăvită), „Istoria conspirației lui Pugacev“ și un mare număr de nuvele, între care și „Dama de pică“, care e publicată în nr. 9 al Bibliotecii de Popularizare. La 1836 a întemeiat revista „Sovremennik“ (Contemporanul) și eră tocmai în totă puterea vârstei și a geniului său, când a fost rănit de moarte într'un duel la 7 ianuarie 1837; duel, la care-l provocase un francez, Antès, care făcea curte nevastei sale.

Cărți noue. Am primit tocmai la încheierea foii noastre două lucrări noue: „Cartea Durerii“ de Emil Bougaud, tradusă de I. A. Nicolescu, — și fascicula a patra din „Istoria împăratului Traian“ de dr. St. Francke, tradusă de P. Broștean.

TEATRU și MUSICĂ.

Societatea pentru fond de teatru român. Comitetul societății în ședința sa de la 30 septembrie, sub presiunea dlui Iosif Hosszu, secretar dl Pavel Boldea, a pregătit actele pentru adunarea generală din Brașov. Accentuăm din capul locului, că fiind în Budapesta destui români cari să stea în fruntea societății, comitetul nu s'a crezut îndemnat să propună adunării generale schimbarea sediului societății în alt oraș. În administrarea fondului societății inse, comitetul, cerând aprobarea adunării generale, a introdus o novatiune reclamată de înmulțirea agendelor; anume a rugat direcțiunea institutului de credit și economii „Albina“ din Sibiu, la care se află ca deposit o mare parte a fondului societății, să administreze întregul capital al ei. Direcțiunea institutului „Albina“ a și primit și nu cere decât restituirea speselor sale efective. În urmarea acestui ofert generos, comitetul a și transpus institutului „Albina“ tot fondul său încă la 4 martie 1895. Raportul despre cassă, ce comitetul va prezintă adunării ge-

nerale din Brașov, arată starea cassei numai până la datul acela, căci direcțiunea „Albinei“ are să facă socotă numai la sfârșitul anului. Până la 4 martie 1895, averea societății a fost următoarea: Depuneri la institutul „Albina“ 27.706 fl. 85 cr.; acțiuni de ale „Albinei“ 7.800 fl.; feliurite hârtii de valoare 34.087 fl. 5 cr.; obligațiuni private 100 fl.; depuneri la I cassă de păstrare peștană 1.419 fl. 49 cr. Cu totul: 71.113 fl. 87 cr. De atunci fondul s'a sporit mult prin interesele și dividendele anului curent; dar despre aceste se va face raport numai adunării generale din 1896. Acum se signalizează numai atâta, că Societatea a semnat acții noue la „Albina“ și din emisiunea a doua și astfel numărul acțiilor sale s'a urcat la 166

Teatrul Național din București. Stagiunea societății dramatice se va începe luni cu tragedia „Hamlet“ de Shakespeare. Direcțiunea anunță următoarele piese originale vechi și noue: „Banul Mărăcine“, dramă națională în 4 acte, de dl V. A. Urechia, jucată întâia-ora înainte de vr'o 20 de ani; „Cu mintea fetelor“ comedie nouă într'un act, de dl Bengescu-Dabija, anunțată și la sfârșitul stagiunii trecute, dar fără să se fi jucat; „Pribégu“ dramă într'un act de Ascanio, vechiă; „Mirza“ dramă în versuri în 4 acte de Smara, (stă de patru ani și mai bine în cartonele direcțiunii); „Radu de la Afumați“ dramă istorică în 4 acte de dl Nenitescu, asemenea de vr'o patru ani admisă, dar nejucață. Se mai anunță încă: „Cinstiții“ comedie în 3 acte de Alesandrescu-Dorna; „Fundarea Romei“ legendă istorică în versuri în 5 acte de C. Marculescu; „O dramă“ piesă într'un act de Eugen Vaian; „Apartamentul de inchiriat“ comedie într'un act în versuri de dșora Ana Ciupagea. Dar câte din aceste se vor și reprezintă?

Teatrul din Iași. Cetim în „Timpul“, că comisiunea instituită de consiliul comunal din Iași pentru alegerea schițelor pentru plafondul și cortina noului teatru național de acolo a admis schițele dlui Lens, cu ôrecari modificări admise și de reprezentanții dlui Fellner, arhitectul teatrului. Inginerul electrician Lütthy din Berlin a sosit în Iași pentru a supraveghea instalarea mașinilor și tuburilor luminei electrice în teatrul cel nou.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Știri școlare. Dl Ioan Paul, originar din Ardeal, în timpul din urmă profesor de limba română la liceul modern din Iași, a fost numit la catedra de limba germană la acelaș liceu. — Dl Miron Pompiliu, originar din părțile Beiușului, de mulți ani profesor la școala centrală de fere din Iași, s'a numit profesor de limba română la liceul modern din Iași.

Gimnasiul din Blaș. Se știe, că ministrul de culte n'a lăsat pe studenții din a opta clasă gimnazială din Blaș să facă astă-vără examenul de maturitate, pentru că s'au fotografiat împreună și deasupra tabloului au pus o inscripțiune. Acum aflăm, că ministrul a dat voie la 19 ênși să potă face examenul de maturitate, iar pe 14 a eschis, îndrumându-i la alt gimnasiu.

Adunare de învățatori. Reuniunea învățătorilor români gr. or din districtul Sibiuului va ține adunarea sa generală în 12 și 13 octombrie n. în Reșinari, sub presiunea dlui dr. P. Span, secretar dl Al. Galea.

C E E N O U ?

Hymen. *Dl Mihail Pavel*, proprietar în Slatina, Marâmureș, după cum anunțarăm în nr. trecut, duminică la 29 septembrie n. ș-a serbat cununia cu dșora Elena Boiț, fiica dlui Constantin Boiț, avocat și proprietar în Beins. La actul cununii a oficiat însuș Esc. Sa episcopul Mihail Pavel, unchiul mirelui, asistat de protopopul Augustin Antal, directorul gimnasial Ioan Butean și profesorul gimnasial Traian Farkas. Nuni au fost dl Vasile Ignat avocat în Beins cu soția, dl Alexandru Gera esactor dominal cu soția; parrnime dșorele Viorica Ignat, Gizela Papp (Beins) și Elena Kelemen (Budapeșta); frați de mire dnii dr. Florentin Mihályi, dr. Ilie Mariș și dr. Isidor Pap, avocați din Sighetul-Marmației. Înainte d'a se începe actul cununii, In. Pr. Ssa, accentuând în termeni calzi și plini de emoțiune importanța extraordinară a tainei cununii, a dat povește părințești tinerei părechii, cum să se porțe în viață spre a devini membri folositori credinței, națiunii și patriei. După cununie, toți oșpeții au felicitat părechia nouă și în deosebi pe bunul episcop, care ca un adevărat părinte ș-a crescut nepotul ajuns orfan în fragedă etate. — *Dl Gavril Pop de Leményi*, inginer la căile ferate în Timisóra, la 30 septembrie s'a cununat cu dșora Cornelia Doge în Lipova. — *Dl Iuliu Novac*, avocat în Bozovici, la 29 septembrie s'a cununat la Oravița-montană cu dșora Ana Weisz din Panciova. — *Dl Iuliu Mezei*, notar cercual în Chiseteu, la 28 septembrie s'a cununat cu dșora Ana Oprea în Lugos. — *Dl Solomon Făgărășan* și dșora Ana Spêrchez s'au cununat la 29 septembrie în Zernești. — *Dl Aurel Boticiu* s'a cununat cu dșora Paraschiva Deac în Secaș la 22 septembrie. — *Dl Alexandru Bohățel* și dșora Elisa Nasta s'au cununat duminică la Cluș. — *Dl Ioan G. Oltean* și dșora Aurelia Popp s'au cununat la 29 septembrie în Poiana-Sărată. — *Dl Teodor Hurducaci*, învățător în Coșocna, s'a cununat în duminica trecută cu dra Flora Diugan în Betlean. — *Dl Ioan B. Medan*, absolvent de teologie și dșora Regina Rednic s'au cununat la 22 septembrie în Urișor.

Șcire personală. *Dr. Vasile Lucaci* a fost achitat de Curie în procesul pentru calumnie; dsa vre să plece la Roma, să-și vedă fiul Epaminonda, care studiază acolo teologia.

Inaugurarea podului peste Dunăre, pe care o schițarăm în nr. trecut, a fost o mare serbătoare națională. Noua linie ferată începe de la Fetești; trenul trece mai înteu frumosul pod de pe Borcea, care împreună cu viaductul, are o lungime de 1.000 metri, de unde încep apoi lucrările prin baltă, cari se prelungesc aproape 10 kilometri. Pe la mijlocul lor este construit un mare viaduct de 1.500 metri, iar la sosirea în Dunăre, un nou viaduct de 900 metri conduce la pod, lung el însuș de 750 metri. Podul s'a făcut în timp de cinci ani, după proiectul inginerului român Saligny. La banchetul urmat după inaugurare, dl ministru al lucrărilor publice, C. Ollanescu, a pronunțat un discurs dîcînd, că se apropie 18 vécuri de când valurile mărețe ale Dunării au fost subjugate pentru întea-óră; atunci, un mare Domn din apus a zidit podul seu de piétră, ca să zămislescă némul românesc și să-și scrie numele în cartea nemuririi: astădi, regele Carol, venit tot din apus, înfrânge pentru a doua-óră, cu piétră și cu fier, falnicul fluviu, ca să asigure pentru todauna pacinica propăsire a regatului, pe care cu vitejie și cu înțelepciune l'a întemeiat în acea vale pe care a smuls-o bar-

bariei împératul Trăian. Apoi a luat cuvântul dl G. Duca, directorul general al căilor ferate și a rostit un toast în numele inginerilor, constatând cu mândrie că doue treimi din inginerii cari au luat parte la executarea lucrărilor sînt eșiți din școla română de poduri și șosele; apoi a dis, că regele Carol a trecut Dunărea ca să ducă oștirea la victorie, astădi trece Dunărea ca să serbătorească o altă victorie, aceea a muncii în potruiva elementelor; spre isvórele Dunării, strămoșii regelui Carol au clădit un mândru castel, légánul unei ilustre dinastii: spre gurile Dunării, regele Carol a clădit un alt falnic monument. În sfêrșit a luat cuvântul regele Carol și a dis între altele: „Geniul omenesc, în care se frîng progresul și avéntul puternic al României, a învins tóte greutățile, a înlăturat tóte pedecile spre a executa această lucrare trainică și neperitóre, care trebuie să arate lumii că vrednic este poporul român de frumoșa sa chiemare la gurile Dunărei și pe pragul Orientului. Monumentele sînt istoria viuă a popórelor; până astădi urmele lui Traian nu s'au șters. Cine nu vorbeșce de podul seu de la Severin? Să dea Dumnezeu ca al doilea pod, stabilit după mii de ani pe Dunărea-de-jos, să trăiescă vécuri spre a povesti generațiunilor viitóre, din ném în ném, că numai prin jertfe, lupte și o muncă statornică, statul român a putut fi întemeiat“. În sfêrșit, drept corectare a raportului nostru din nr. trecut, adaugăm, că regele, regina, curtea și auguștii oșpeți au petrecut nóptea pe Dunăre și în ziua următoare s'au dus la Constanța, unde li s'a făcut o intimpinare căldurósă.

Reuniunea femeilor române din Sibiu ș-a ținut adunarea generală duminică la 29 septembrie sub presiul dnei Maria Cosma. *Dl Nicolae Șuluț* a cetit raportul comitetului, care arată că Reuniunea are deja statute întărite de ministeriu; numărul membrilor e 215. Totodată s'a raportat, că dna presidentă a convocat o adunare de dame spre a primi conducerea economică a mesei studenților, înființată de institutul Albina, și damele adunate s'au angajat cu cea mai mare plăcere.

Numiri. *Dl Pavel Tulcan*, subjude la judecătoria r. din Chișineu, a fost numit jude la judecătoria r. din Solnoc. — *Dl Nicolae Comșa*, subjude la judecătoria r. din Teregovă, s'a numit jude la tribunalul din Lugos. — *Dl dr. George Popovici*, medic cercual în Oradea-mare, a fost numit protomedic al comitatului Biharea.

Congresul studenților români, ținut în săptămána trecută la Câmpu-lung, n'a atras atăția participanți ca în anii trecuți. Președinte s'a ales State Dragomir. Studentul Zosim a ținut un discurs, ocupându-se de multe cestiuni ce sînt la ordinea zilei. Studentul C. Poenariu a ținut o conferență despre „Fisiologia durerii“. S'a arangiat o excursiune la Rucăr. Viitorul congres se va ținé la Fălticeni.

Esposiția de vite în Apoldul-de-jos. Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiiului va arangia la 113 octombrie esposiție de vite în comuna Apoldul-de-jos. Esposiția se va mărgini de asta-dată la vite cornute cu escepția caprelor. Nu se primesc decât vitele locuitorilor din comunele Apoldul-de-jos, Apoldul-de-sus, Mercurea, Ludoșul-mare și Topărcia. Se vor da și premii în bani. Juriul se compune din 19 persoane, în cap cu dl Iosif Pop vicepreședintele Reuniunii.

O invențiune românescă. Cetim în „Timpul“ din București: Direcția telegrafelor și a poștelor a început să facă esperiențe cu un nou aparat telefonic, inventat

de un român și anume de dl Murguleț, de fel din Bacău. Invenția menită să producă mari economii în ceea ce privește întrebuințarea elementelor electrice, constă în faptul că în loc de a se întrebuința trei elemente, se folosește numai unul.

Un nou institut de bani. În Satul-nou lângă Panciova s'a înființat un institut de credit și economii. Numele lui este „Sentinela“, iar capitalul social 40.000 fl. Adunarea constituantă s'a ținut la 26 septembrie.

Necrológe. *George Bejan*, profesor universitar în Iași, a încetat din viață în casa de sănătate a doctorului Sutzu din București, unde fusese internat de aproape un an. — *Rafira Almășan* n. Șerban, consorta dlui Ioan Almășan, emerit profesor la gimnasiul român ort. din Brașov, s'a stins din viață la Alma în etate de 72 ani. — *Emilian Sceopul*, fiul dnei Ecatarina Sceopul n. Grecu, a încetat din viață în Reghinul-săsesc, în etate de 23 ani. — *Ioan Cuceu*, paroc gr. or. în Arpașul-de-jos, a reposat în etate de 72 ani. — *Stefan Comșa*, paroc gr. or. în Törcla, protopresbiteratul Agnizei, a murit, în etate de 76 ani.

OGLINDA LUMEI.

Pasteur a murit! Marele învățat francez, care a inventat microbiu turbării, a încetat din viață la Paris în săptămâna trecută, în etate de 73 ani. Mórtea lui a pus în doliu națiunea franceză. În mormântarea s'a făcut joi cu cheltuēla statului. Pasteur suferia de mult de paraliză; acum 8 zile a avut un atac violent; sâmbătă a avut un nou atac, bolnavul a ramas totă ziua de sâmbătă într'o stare de somnolență mortală și s'a stins fără suferințe. Dómna Pasteur a fost admirabilă de devotament. Avea pe lângă dēnsa pe fiica sa, pe ginerile seu cu cei doi fii ai lor, pe fiul ei dl Pasteur, însărcinat de afaceri la Madrid, și pe drier Roux și Chautemessi.

Sărutatul în Australia. O sărutare, dată unei dame în mijlocul unei strădi destul de frecventată de lume, fără autorisarea acesteia, credeți că constituie în colonia Victoria un indecent asalt, cum ar fi bună-óră în Anglia? Ve înșelați. Se vede că judecătorii districtului Bendigo nu judecă tot așa. Ei au achitat fără multă dezbateră pe un tiner acusat că, vędnd o femeie frumoasă care trecea liniștită pe stradă, a găsit de cuviință să o ia frumúșel de gât și să-i aplice fără jenă doue sărutări puternice pe buzele răpitoare. Dama în chestie nici nu s'a gândit să protesteze, dar un polițist, care fusese martor la această scenă, apucă pe cavalerul nostru de cēfă și îl dete fără multă vorbă pe mâna justiției. Partea curiosă a afacerii este că imediat după luarea interogatorului prevenitului, s'a dat sentința care spune — contrar părerii polițistului — că „o sărutare dată chiar cu violență, într'un loc unde lumea circulă fără intrerupere, nu constituie nici o atingere a moralei publice“. Bărbați, care scóteți ofțări lungi după ochii frumúșelor ce trec nepăsătoare pe dinaintea vóstră, — duceți-ve în Australia!

Cum se nasc modele? Despre fiecare modă în special ar fi greu de a spune cum s'a născut, cine a fost inițiatorul ei și de unde își are originea. Despre unele din ele inse totuș se știe pozitiv în ce împrejurări și din a cui inițiativă s'au născut. De curēnd

repositul Worth aduse în privința acesta câteva exemple. Așá d. es., se știe că până la începutul secolului present, femeile purtau haine scurte. S'a întemplat inse că regina Victoria a Angliei, curēnd după urcarea pe tron, dându-se jos dintr'o trăsură, și-a ránit un picior. A doua zi ea avea să dea în palatul St.-James audiențe festive. Dar cum să asiste la audiențe cu piciorul legat? Numai decât își comandă o haină lungă care să-i acopere piciorul. Atunci damele de curte făcură și ele asemenea, altele le imitară, și în scurt timp portul femeilor în haină lungă ajunse la modă în Europa întregă. Alt cas: Într'o zi renumita tragediană Rachel cumpără de la o femeie săracă câțiva metri de țesătură galbenă. Nu știe de va avē vre-odată trebuință de ea. Odată inse îi trăsni prin minte să-și facă din această țesătură o haină, pe care o îmbracă într'un rol la teatru. Succesul rolului a fost tocmai așa de mare ca și al noiei haine. Câtva timp după această hainele galbene erau la modă între damele din Paris.

Istorie scurtă. Unui țiar din America îi trăsise mai zilele trecute ideea ca să publice concurs pentru premiarea unui scriitor, care va fi în stare să scrie mai bine într'o sută de cuvinte istoria Statelor-Unite. Din momentul acela Figaro din Paris n'a mai avut liniște și s'a hotărít în cele din urmă să publice și el un concurs. De óre-ce inse o sută de cuvinte le-a găsit prea puține pentru a putē cuprinde în ele gloria Franței, fóia parisiană a stabilit o mie de cuvinte pentru scrierea istoriei Franței. Premiul este de 500 franci. Franzezii așteptă cu mare curiositate rezultatul acestui concurs.

Poșta redacțiunii.

Naufragiu pe calea amorului. Ne pare rău că nu o putem întrebuința; am încercat s'o îndreptăm, dar aste cu neputință, căci în multe locuri nu înțelegem nimic.

Grotzka. Din premii nu mai avem decât unul, care ție-se va și trimite. Restanța e 2 fl. Scrie-ne ceva despre românii de acolo. Cam câți-s? și cum ș-au conservat naționalitatea? Ar fi un articol foarte prețios pentru noi.

Dl A. P. Lucrările bine scrise nu stau mult în cartónele redacțiunii; dar cele ce reclamă corectări zac îndelung și cele mai multe nici odată nu se mai publică.

Dlul I. P. Se înțelege. Un om cinstit, care primește și citește regulat o fóie, va și respunde abonamentul.

Zorlențu-mic. Din tabloul acela nu mai avem nici un exemplar.

Călinđarul săptămânei.

Dumineca a 18-a după Rosalii Ev 1 dela Luca, c, 5, gl. 1, a inv. 7.

Ȓua sept.	Călinđarul vechiu	Călinđ. nou	Sórele.
Duminecă 24	Mart. Tecla	6 Bruno	5 56 5 10
Luni 25	Cuv. Eufrosina	7 Amal. Chir.	5 57 5 7
Marți 26	+ Adorm. St. Ioan Ev.	8 Brigitta	5 59 5 5
Mercuri 27	Mart. Calistrat	9 Dionisie	6 1 5 3
Joi 28	Mart. Chariton	10 Amalia	6 3 5 0
Vineri 29	Cuv. Chrirac	11 Burchard	6 5 4 58
Sâmbătă 30	Mart. Grigorie	12 Maxmilian	6 6 5 56

Treiluniul iul.—sept. se incheie cu numerul acesta. Rugăm pe toți aceia a căror abonamente espiră, să binevoiescă a le innoi de timpuriu; iar restanțierii sânt poțiti să-și facă datoria.

Proprietar, redactor respunđător și editor: IOSIF VULCAN.

CU TIPARUL LUI IOSIF LÁNG ÎN ORADEA-MARE.